

Федонюк Л. Я., д-р. мед. наук, професорка, завідувачка кафедри медичної біології, *Тернопільський національний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України*,
Кристина Лесняк-Мочук, д-р наук, професорка, *Жешувський університет, інститут соціологічних наук*,
Глипка Н. Б., канд. біол. наук, асистентка кафедри медичної біології, *Тернопільський національний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України*,
Погорєлова О. М. канд. біол. наук, доцентка кафедри екології та охорони здоров'я, *Західноукраїнський національний університет*

ОХОРОНА ТА ЗБЕРЕЖЕННЯ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН В УМОВАХ ЕКОЛОГІЧНОЇ КРИЗИ

***Анотація.** Екологічна криза, що виникла напередодні нового сторіччя, набула загальнопланетарного характеру, створює реальну загрозу виживання людства. Лише за умов різноманіття природа виявляється дуже стійкою і високопродуктивною. Не можна передбачити значення для людства того чи іншого виду в майбутньому. Тому необхідно прагнути зберегти для майбутнього всі види, які на сьогодні існують.*

***Ключові слова:** лікарські рослини, збереження, охорона, екологічна криза.*

Охорона лікарських рослин – це система науково-дослідних, адміністративних, технічних, організаційних і інших заходів, які спрямовані на забезпечення раціонального використання й постійного відтворення запасів дикоростучої лікарської сировини. Серед сучасних лікарських засобів важливе місце належить препаратам рослинного походження, що займає в лікуванні й профілактиці ряду захворювань провідне місце. Рослини збагачують медицину такими цінними з'єднаннями, як алкалоїди, глікозиди, сапоніни, терпени, флавоноїди.

Сьогодні наукове прогнозування свідчить і про подальше зростання потреб у рослинній лікарській сировині. У той же час ряд таких факторів, як різностороння господарська діяльність людини, зміна еколого-гідрологічних умов, можуть призвести до прогресуючого скорочення ареалів і помітного скороченню природних запасів лікарських рослин. Деякі види лікарських рослин уже занесені в Червону книгу. Тому охорона, відтворення, усіляке розширення й збільшення рослинної лікарської сировинної бази – завдання державного рівня та важливості.

Роботи з охорони й раціонального використання ресурсів лікарських рослин – це вивчення екології, біології розвитку й особливостей розмноження рослин, інвентаризація й картування основних локацій заростей, перспективне науково обґрунтоване планування обсягів і районів заготівель. Важливе значення при

цьому має правильна організація збору, чітке дотримання його строків, знання біологічних особливостей кожного виду, у тому числі строків відновлення запасів. Із метою відновлення запасів деяких рослин рекомендуються створення напівкультурних плантацій, які закладаються в природних рослинних ценозах, а також найпростіші прийоми розселення коштовних видів.

Не менш вагомим є використання лісових осушених або тимчасово, що пустують земель, зокрема, болотистих галявин, рідколісь, узлісь, просік під електролініями. Велике значення в справі охорони лікарської флори належить створенню спеціалізованих заказників для найцінніших рослин із виключенням будь-якої шкідливої для охоронного виду господарської діяльності.

Однієї з радикальних мір охорони й збільшення запасів коштовних лікарських рослин, є введення їх у культуру.

Збереженню й відновленню запасів дикоростучої лікарської сировини також сприяють такі міри, як підвищення кваліфікаційного рівня збирачів; ліцензійні заготівлі; заміна дефіцитних видів рослин розповсюдженими, що володіють подібними фармакологічними властивостями; створення спеціальної техніки для оброблення й збирання лікарських рослин; зниження витрати сировини на спеціалізованих заводах шляхом підвищення виходу біологічно активних речовин; зниження втрат при заготівлі, сушінні й транспортуванні сировини; упорядкування районів і обсягів заготівель шляхом регламентуючих адміністративних мір; збереження молодих лікарських рослин під час лісозаготівель; широке використання в лікарських цілях відходів лісозаготівель; дослідження фармакологічних властивостей бур'янистої рослинності.

Тому, в умовах екологічної кризи, в якій проживає сьогодні людство, необхідно докладати всіх зусиль для збереження різноманіття рослинного світу.

Список використаних джерел

1. Коломійчук В.П., Лисенко Г.М., Коршикова К.О., Кучер О.О., Шевера М.В. Синантропізація рослинного покриву природного заповідника «Михайлівська цілина». Збереження рослин у зв'язку зі змінами клімату та біологічними інвазіями: матеріали міжнар. наук. конф. (м. Біла Церква, 31 берез. 2021 р.). Біла Церква. 2021. С. 277 – 283.

2. Коваленко О.А., Корхова М.М., Цой Н.Г., Остапенко О.Д. Аналітичний огляд ринку лікарських рослин України. 2020. С. 227 – 229.

3. Практичне керівництво для впровадження моделей ефективного управління полезахисними лісовими смугами. Київ. 2020. 96 с.

4. Мірзоева Т.В. Аналіз сучасного стану виробництва лікарських рослин в Україні. Класичний приватний університет. 2018. Вип. 6 (11). С. 62 – 67.

5. Стадник А. П. Оптимізація структури захисних лісових насаджень та їх систем в агроландшафтах України. Наукові праці Лісівничої академії наук України. 2018. № 16. С. 70 – 80